

Patent- och marknadsdomstolen

KärandeKonsumentombudsmannen
Box 48
651 02 Karlstad**Svarande**

1. Optimal Träning World Wide AB (556913-0320)
Furustigen 5
667 30 Forshaga
2. Optimal Träning World Wide i Inrehamn AB (556944-5116)
Furustigen 5
667 30 Forshaga

Saken

Oskäligen avtalsvillkor avseende medlemskap på träningsanläggning

1 Yrkanden

- 1) Konsumentombudsmannen (KO) yrkar att Patent- och marknadsdomstolen vid vite förbjuder Optimal Träning World Wide AB och Optimal Träning World Wide i Inrehamn AB (båda härfter benämnda Optimal Träning eller bolagen) att vid erbjudande om medlemskap på träningsanläggning använda avtalsvillkor som innebär en bindningstid om mer än 12 månader, eller den längre tid som domstolen finner skäligen.
- 2) KO yrkar att Patent- och marknadsdomstolen vid vite förbjuder Optimal Träning att vid erbjudande om medlemskap på träningsanläggning använda avtalsvillkor som innebär att konsumenten måste säga upp avtalet skriftligen.
- 3) KO yrkar ersättning för kostnader i målet med belopp som senare kommer att anges.

2 Sammanfattning av KO:s talan

De påtalade avtalsvillkoren avviker från dispositiva rättsregler och berövar konsumenten en rättighet. Avtalsvillkoren åstadkommer en snedbelastning i fråga om parternas rättigheter och skyldigheter som innebär att en genomsnittligt sett rimlig balans mellan parterna inte föreligger. Avtalsvillkoren är därmed oskäligen och ska förbjudas. Förbuden ska förenas med vite eftersom det inte finns några särskilda skäl som gör vite obehövligt.

3 Utveckling av talan

3.1 Bakgrund

Optimal träning har tre träningsanläggningar i Karlstadsområdet med, enligt egen uppgift, över 1 500 aktiva medlemmar. Optimal Träning erbjuder träning på sina anläggningar mot medlemskap, som kan tecknas för 12, 24 eller 36 månader. Optimal Träning har uppgett att en inskrivningsavgift om 998 kr tas ut vid tecknande av 12 månaders medlemskap och om 499 kr vid 24 månaders medlemskap. Vid 36 månaders avtal tas ingen inskrivningsavgift ut. Månadsavgiften påverkas inte av valet av avtalstid. Månadsavgiftens storlek framgår inte av vare sig hemsida eller av Konsumentverkets skriftväxling med bolagen.

Efter att Konsumentverket fått in två anmälningar avseende oskäligen avtalsvillkor för uppsägning av medlemskap öppnades ett ärende mot bolagen i maj 2016. Konsumentverket har vid skriftväxling med bolagen tillsänt avtalsvillkor för medlemskap i Optimal träning. Verket har härefter uppmärksammat bolagen på de nu påtalade villkoren.

Optimal träning har anfört att avtalsvillkoret, som innebär att bolaget tillämpar bindningstider om upp till tre år inte är oskäligt. Långa bindningstider är påkallade på grund av att konsumenten har bättre möjlighet göra en långsiktig investering i sin hälsa och av höga fasta omkostnader för anläggningarna i form av löner, hyror och leasingavgifter för träningsutrustning. Bolagen har vidare anfört att avtalsvillkoret om krav på skriftlig uppsägning inte har tillämpats i praktiken och att korrigerat avtalet ska ske omgående.

Konsumentverket har inte fått ta del av något korrigerat avtal och något sådant går inte heller att finna på bolagens hemsida.

Optimal Träning World Wide AB har enligt årsredovisningen avseende räkenskapsåret 2015 en årsomsättning om 1 525 226 kr ([bilaga 4](#)). Optimal Träning World Wide i Inrehamn AB har enligt årsredovisningen avseende räkenskapsåret 2015 en årsomsättning om 3 892 562 kr ([bilaga 5](#)).

3.2 De aktuella avtalsvillkoren

Av Optimal Tränings avtalsvillkor för medlemskap, ingivna av bolagen till Konsumentverket den 13 maj 2016, (bilaga 1) framgår följande:

2. Avtalstid

Avtalet gäller för den avtalstid som överenskommits mellan parterna. För närvarande gäller följande perioder 12, 24 eller 36 månader. Annan tidsperiod kan dock särskilt överenskommas om beaktningsvärda skäl föreligger.

16. Uppsägning av avtal

Uppsägning ska ske skriftligen på anläggningen.

3.3 Tillämpliga regler

3.3.1 Lagen om avtalsvillkor

Enligt 3 § lagen om avtalsvillkor i konsumentförhållanden (1994:1512), AVLK, kan Patent- och marknadsdomstolen pröva om ett avtalsvillkor som en näringsidkare använder vid erbjudande av varor, tjänster eller andra nyttigheter till konsumenter, med hänsyn till pris och övriga omständigheter är oskäligt mot konsumenten. Om så är fallet får Patent- och marknadsdomstolen förbjuda näringsidkaren att i framtiden i liknande fall använda samma eller väsentligen samma villkor, om förbudet är påkallat från allmän synpunkt eller annars ligger i konsumenternas eller konkurrenternas intresse. Ett förbud ska förenas med vite om det inte av särskilda skäl är obehövligt.

Den marknadsrättsliga bedömningen enligt AVLK ska inriktas på om ett villkor typiskt sett är oskäligt mot konsumenten. Detta anges vara fallet bland annat om villkoret, med avvikelse från gällande dispositiva rättsregler, ger näringsidkaren en förmån eller berövar konsumenten en rättighet och därigenom åstadkommer en sådan snedbelastning i fråga om parternas rättigheter och skyldigheter enligt avtalet, att en genomsnittligt sett rimlig balans mellan parterna inte föreligger. Frågan om ett avtalsvillkor är att anse som oskäligt ska avgöras på grundval av en samlad bedömning av parternas rättigheter och skyldigheter. Vid skälighetsbedömningen spelar också villkorens förhållande till tvingande lagstiftning stor roll. Ett avtalsvillkor som strider mot tvingande lag är regelmässigt att anse som oskäligt. Avtalsvillkor som strider mot tvingande allmänna rättsprinciper, utan att dessa framgår av lag, kan också förbjudas. Även sådana villkor som presenterats eller utformats på ett vilseledande eller oklart sätt, så att konsumenten inte kan förutse vilka konsekvenser villkoret får för honom eller henne, är normalt att anse som oskäliga enligt AVLK (prop. 1994/95:17 s. 64f.). Vid prövningen av avtalsvillkorets skälighet ska beaktas vilken typ av varor eller tjänster som avtalet rör.

Ett avtalsvillkor ska bedömas efter dess lydelse och innebörd. Att det kan ha tillämpats på ett annat sätt saknar betydelse för prövningen av villkorets skälighet (se bl.a. MD 1997:1 och MD 2002:23). Att ett påtalat villkor upphört att tillämpas utgör inte något hinder mot en prövning av dess skälighet (jfr exempelvis MD 2009:21 och MD 1974:22).

3.3.2 Konsumentskyddande lagstiftning och praxis angående bindningstid

I svensk rätt saknas lagreglering som generellt tar sikte på bindningstidens längd som sådan i förhållandet mellan näringsidkare och konsumenter. Enligt den dispositiva rätten gäller ett avtal tillsvidare om inget annat avtalas. MD har emellertid uttalat att ledning för bedömning av om avtalsvillkor är oskäligen kan hämtas från bl.a. konsumentskyddande lagstiftning med bestämmelser rörande jämförbara avtalsförhållanden och förekommande praxis (MD 2015:5 p. 80).

Vissa regler om avtalstidens längd återfinns i försäkringsavtalslagen (2005:104), FAL, och lagen (2003:389) om elektronisk kommunikation, LEK. Av 3 kap. 2 § FAL framgår att försäkringsperioden för vissa försäkringsavtal som huvudregel inte får överstiga ett år om det inte finns särskilda skäl. Bestämmelsen motsvarar 10 § i den tidigare konsumentförsäkringslagen (1980:38). Av förarbetena till konsumentförsäkringslagen följer bl.a. att bestämmelsen syftar till att ge konsumenter en möjlighet att minst en gång om året pröva om de vill behålla försäkringen eller om de eventuellt ska gå över till ett annat försäkringsbolag som kan erbjuda bättre villkor (se prop. 1979/80:9 s. 42). Vad som anfördes i förarbetena till konsumentförsäkringslagen gäller enligt MD fortfarande (MD 2015:5 samt MD 2011:21).

Av 5 kap. 15 a § LEK, vilken gäller för den som tillhandahåller elektroniska kommunikationsnät och kommunikationstjänster i form av bl.a. telefoni, datakommunikation samt radio och TV i avtal med konsument, framgår att den inledande tid som abonnenten förbinder sig att köpa en viss tjänst av en och samma leverantör inte får vara längre än 24 månader. I förarbetena till bestämmelsen konstateras bl.a. att långa avtal kan verka hämmande på abonnenters möjlighet att byta leverantör, vilket i sin tur verkar hämmande på konkurrensen (se prop. 2010/11:115 s. 97). I förarbetena framhölls också, att en bindningstid om 24 månader skapade möjligheter för tjänsteleverantörer att koppla försäljning av abonnemang till subventioner av avancerad terminalutrustning, som efterfrågas av användarna.

I Marknadsdomstolens avgörande MD 2015:5 prövades frågan om skäligheten hos villkor om bindningstidens längd i förhållandet mellan näringsidkare och konsumenter. Målet gällde MySafety AB som tillämpade avtalsvillkor på upp till 36 månader för sina spår- och spårnettjänster. MySafety anförde att deras tjänster var av stor betydelse för konsumenterna och att priset förmodligen inte skulle vara lika lågt om avtalet bara löpte tillsvidare. Marknadsdomstolen

ansåg dock att detta inte medförde att bindningstiden kunde anses vara skälig. Sammanfattningsvis konstaterade Marknadsdomstolen att en bindningstid om mer än 12 månader ansågs gynna bolaget på konsumenternas bekostnad på ett sätt som medförde att en rimlig balans mellan parterna inte förelåg och villkoret ansågs därmed oskäligt.

3.3.3 Konsumentskyddande lagstiftning och praxis angående krav på skriftlig uppsägning

Marknadsdomstolen har i avgörandena MD 1977:9 och 1990:7 bedömt att avtalsvillkor som föreskriver att reklamation ska ske skriftligt är oskäliga enligt AVLK. I avgörandet MD 2002:23 konstaterade domstolen att det inte finns någon anledning att göra en annan bedömning när det gäller krav på skriftlig uppsägning. Marknadsdomstolen har vidhållit denna slutsats i avgörandet MD 2005:23 där det framgår att föreskrift om skriftlig uppsägning alltid är ett oskäligt avtalsvillkor enligt AVLK.

3.4 KO:s bedömning av bindningstidens längd

Avtalsvillkoren är utformade som standardvillkor, som inte har utformats separat för enskilda konsumenter.

Av villkoren följer att bindningstiden uppgår till ett, två eller tre år. Konsumenten har i och för sig rätt att vid definitiv avflyttning till annan ort säga upp avtalet i förtid med en månads uppsägningstid. Konsumenten har också rätt att, under vissa förhållanden såsom t.ex. längre tids sjukdom och studier eller arbete på annan ort, frysa medlemskapet med förlängning av avtalet med den frysta perioden.

I avgörandet MD 2015:5 p. 84-85 anförde domstolen att man vid en bedömning av skäligheten hos villkoren om bindningstid ska beakta konsumentens behov av tjänsten, vilket innefattar om konsumenten själv på ett förhållandevis enkelt sätt kan vidta åtgärder av det slag som tjänsterna omfattar. Träning på träningsanläggning kan inte anses vara något konsumenten objektivt sett har behov av i sin vardag. En sund livsstil kan likaväl utövas genom annan träningsform, träning ute i naturen eller på annan anläggning

Allmänt sett måste det anses vara till fördel för konsumenter att såväl kunna ompröva sitt behov av tjänsterna som att i förekommande fall överväga att byta leverantör av tjänsterna, utan att vara bundna av en lång avtalstid (MD 2015:5 p.84).

KO anser att det generellt sett bör ligga i konsumenternas intresse att åtminstone en gång per år ompröva sitt behov av medlemskap för träningsanläggning och eventuellt se om andra leverantörer tillhandahåller

tjänster som passar konsumenten bättre. Optimal Tränings tjänst har inte en sådan betydelse för konsumenterna att bindningstider över 12 månader är försvarliga. Konsumenter kan stå utan tjänsten eller avtala om en liknande tjänst utan någon särskild risk för förluster. En bindningstid över tolv månader är en mycket lång period för ett träningskort och mycket kan hända i livet som gör att konsumenten vill avsluta medlemskapet i förtid. Konsumenterna kanske vill testa nya helt andra träningsformer, prova på en ny träningsanläggning eller har vänner som tränar på annan anläggning. Ekonomin kan förändras så att en hög månadskostnad för träningskort inte längre är prioriterad. Det kan också vara så att konsumenten anser att kvaliteten på träningsanläggningen eller utbytet inte uppehålls och motsvarar vad som utlovades då avtalet ingicks.

Till skillnad från spärrservicetjänsterna som bedömts i MD 2015:5 är medlemskapet för träningsanläggningen förhållandevis dyrt. KO har inte fått ta del av prislistan för medlemskapet och information om priser saknas på hemsidan. KO gör en mycket försiktig uppskattning av priset och konstaterar att det i vart fall rör sig om mer än 300 kr per månad, att jämföra med spärrtjänsten för 59 kr per månad.

Omständigheten att konsumenten vid avflyttning från orten kan säga upp tjänsten med en månads uppsägningstid eller vid vissa förhållanden frysa medlemskapet, väger inte upp obalansen mellan Optimal träning och konsumenten, eftersom det kan finnas så många andra orsaker till varför konsumenten vill eller måste avsluta tjänsten. Om andra skäl än avflyttning föreligger är konsumenten fortsatt betalningsskyldig medan bolaget inte längre har någon skyldighet att prestera tjänsten. Optimal Tränings invändning om höga lokal- och personalomkostnader medför ingen annan bedömning.

KO anser sammantaget att Optimal tränings villkor som föreskriver en bindningstid om mer än 12 månader är att anse som oskäligen, då de gynnar bolaget på bekostnad av konsumenterna, vilket medför att en rimlig balans mellan parterna inte föreligger. Eftersom avtalsvillkoren medför påtagliga nackdelar för konsumenter som står i avtalsförhållande med bolagen, är det påkallat från allmän synpunkt att det yrkade förbudet meddelas.

Då det inte föreligger några särskilda skäl som gör det obehövligt att förena det yrkade förbudet med ett vite, ska domstolen förena förbudet med ett kännbart vite.

3.5 KO:s bedömning av kravet på skriftlig uppsägning

Enligt Optimal Tränings avtalsvillkor för uppsägning ska uppsägning ske skriftligen på anläggningen. Längre ned under punkt 16 står att Träningsanläggningen uppskattar att uppsägning sker skriftligen och på särskild blankett som tillhandahålls av Träningsanläggningen. Bolagen har anfört att villkoret inte tillämpas i praktiken och att bolagen omgående ska

ändra villkoret. Någon ändring av villkoret har inte, trots flera påpekanden, presenterats för KO.

Enligt gällande rättspraxis på området ska en konsument ha möjlighet att säga upp ett avtal muntligen eller skriftligen. En näringsidkare får rekommendera ett visst tillvägagångssätt, men inte uppställa formkrav. KO anser att Optimal Tränings avtalsvillkor för uppsägning är oskäligt enligt 3 § AVLK.

Eftersom avtalsvillkoren medför påtagliga nackdelar för konsumenter som står i avtalsförhållande med bolagen, är det påkallat från allmän synpunkt att det yrkade förbudet meddelas.

Då det inte föreligger några särskilda skäl som gör det obehövligt att förena det yrkade förbudet med ett vite, ska domstolen förena förbudet med ett kännbart vite.

4 Bevisning mm.

4.1 Preliminär bevisuppgift

Optimal Tränings avtalsvillkor ingivna till Konsumentverket den 13 maj 2016, bilaga 1.

4.2 Övriga dokument

Registreringsbevis Optimal Träning World Wide AB, bilaga 2

Registreringsbevis Optimal Träning World Wide i Inrehamn AB, bilaga 3

Årsredovisning från Optimal Träning World Wide AB avseende räkenskapsåret 2015, bilaga 4

Årsredovisning från Optimal Träning World Wide i Inrehamn AB avseende räkenskapsåret 2015, bilaga 5



Daniel Karfs
Bitr Konsumentombudsman



Carolina Andersson
Processråd